

EU-maatregelen tijdens de coronacrisis

Een whitepaper door ERAC

Door Robert Smeets ERAC-adviseur

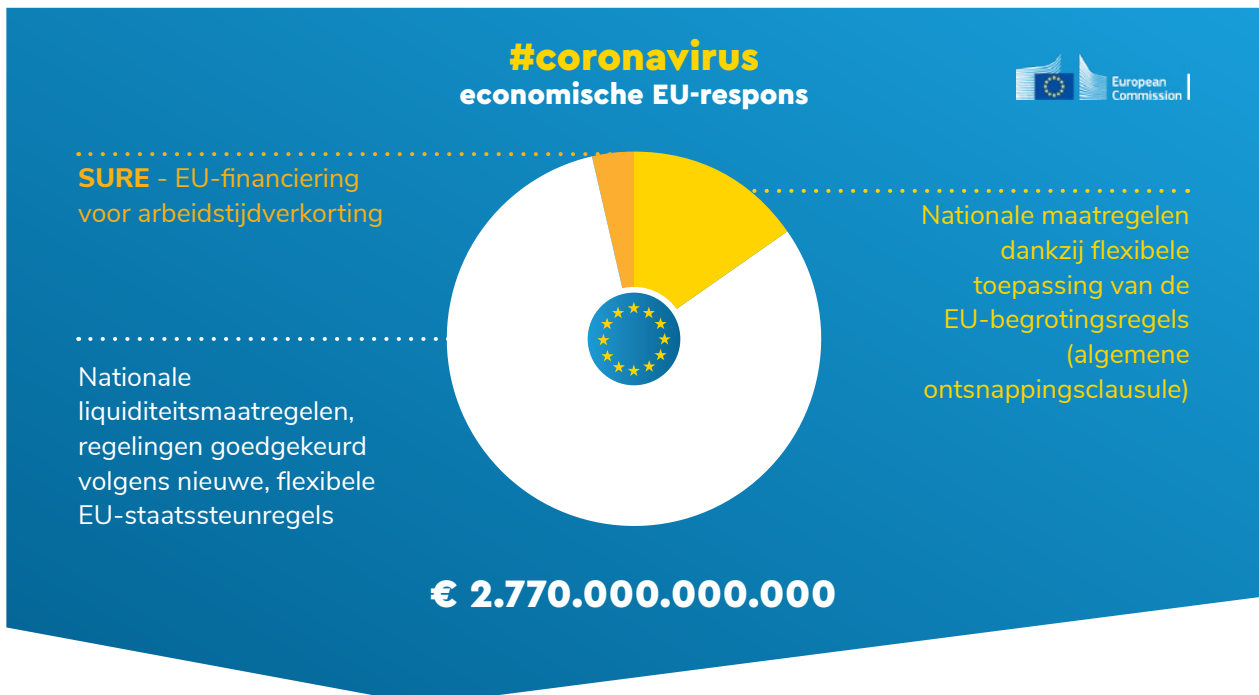
ERAC
impact

Inleiding

Deze whitepaper zet de maatregelen uiteen die in Europees verband zijn genomen als gevolg van de coronacrisis. Een deel van deze maatregelen is al benoemd in deze blog [>](#). Nu we een aantal weken verder zijn, is er al iets meer bekend over de uitvoer van deze maatregelen. Hierbij staan we stil in deze whitepaper. Ook is er ruime aandacht voor een aantal nieuwe maatregelen.

De economische gevolgen van de coronacrisis zijn groot.

Het steunpakket dat de verschillende lidstaten gevormd hebben, is dan ook omvangrijk. Onderstaand figuur laat zien hoeveel financiering er (indirect) vanuit Europa beschikbaar is gesteld om de economische gevolgen van de coronacrisis op te vangen.

Deze whitepaper zet uiteen hoe dit bedrag tot stand is gekomen, zonder daarin uitputtend te zijn. We kijken hierbij naar:

- Maatregelen om de economische gevolgen van de coronacrisis op te vangen
- Directe ondersteuning voor de medische sector

Hiernaast bevat de whitepaper de volgende onderwerpen:

- Uitstel calls
- Gevolgen voor EFRO
- Verwachtingen voor de toekomst

Economische maatregelen

Dit hoofdstuk zet de maatregelen uiteen die in Europees verband zijn genomen om de economische gevolgen van de coronacrisis op te vangen.

Aanvullende toelichting Coronavirus Response Investment Initiative (CRII)

In deze blog [>](#) is een uitgebreidere toelichting te vinden van de vrijgemaakte financiële middelen en de mogelijke toepassingen. Deze toepassingen vallen binnen de volgende drie prioriteiten:

- Corona-relevante gezondheidsuitgaven zoals ziekenhuisapparatuur en beschermende kleding
- Steun aan het mkb voor werkkapitaal
- Kortlopende arbeidsregelingen

Vanuit dit initiatief is Europabreed 8 miljard euro beschikbaar. Door multipliereffecten en cofinanciering moet dit oplopen tot 37 miljard euro:

De Commissie heeft een taskforce opgericht die administratieve ondersteuning moet bieden. Bij deze taskforce kunnen overheden terecht met alle vragen over het CRII, maar ook met vragen over staatssteunregels. De bezetting van de taskforce bestaat uit een aantal EC-leden en de bijbehorende ondersteuning.

Betekenis voor Nederland

Deze maatregel heeft geen grote gevolgen voor Nederland, omdat de programmabudgetten in Nederland al grotendeels gecommiteerd of opengesteld zijn in actuele calls. Er is dus weinig extra geld beschikbaar in Nederland.

CRII+

Het voorgaande CRII maakt vooral financiële middelen beschikbaar voor het reageren op de coronacrisis. Het nieuwe CRII+ (dit is geen vervanging van CRII, deze instrumenten bestaan naast elkaar) richt zich vooral op de flexibele inzet van bestaande Europese fondsen, zodat de middelen ook daadwerkelijk effectief kunnen worden ingezet. Deze flexibilisering is terug te vinden op een aantal terreinen:

- Middelen uit de cohesiefondsen (EFRO, ESF en het Cohesiefonds) kunnen onderling worden overgeheveld.
- Middelen kunnen worden uitgewisseld tussen verschillende thema's.
- Middelen kunnen worden uitgewisseld tussen verschillende categorieën regio's.

Daarnaast worden procedurele stappen vereenvoudigd en worden administratieve lasten verminderd. Dit houdt in dat kan worden afgeweken van de partnerschapovereenkomsten en dat de uiterste datum voor het indienen van de jaarlijkse uitvoeringsverslagen wordt uitgesteld. Verder wordt de vereiste cofinanciering voor het boekjaar 2020-2021 opgeschort, zodat lidstaten ten volle kunnen profiteren van EU-gefinancierde crisismaatregelen.

Een voorbeeld van het succesvol financieren beschikbaar maken vanuit de Europese fondsen voor getroffen sectoren is te vinden bij het EFMZV. Vanuit dit fonds wordt 35 miljoen euro beschikbaar gesteld aan vissers die door de maatregelen niet meer kunnen uitvaren.

Betekenis voor Nederland

Deze maatregel heeft ook geen grote gevolgen voor Nederland. Oorzaak hiervan is de beperkte hoeveelheid financiering die beschikbaar komt uit het voorgaande pakket maatregelen. Rijksoverheid en partners zijn nog aan het onderzoeken wat de precieze gevolgen zijn van de maatregelen voor Nederland.

Aangekondigde maatregelen Eurogroep

Na moeilijke onderhandelingen hebben de ministers van Financiën van de eurolanden een overeenkomst bereikt over een pakket met maatregelen ter waarde van 540 miljard euro. Dit gaat onder andere om een bedrag van 240 miljard euro uit het ESM. Landen kunnen dit geld zonder voorwaarden lenen als het gaat om de financiering van directe of indirecte stijging van de uitgaven in de gezondheidszorg. Leningen voor economische maatregelen moeten nog wel voldoen aan voorwaarden. De landen kunnen maximaal 2 procent van hun BNP lenen uit dit fonds (maximaal 240 miljard bij elkaar).

Daarnaast wordt er een solidariteitsinstrument (SURE) in het leven geroepen en wordt er een garantiefonds vanuit de EIB opgericht.

Solidariteitsinstrument voor het beperken van de werkloosheidsrisico's (SURE)

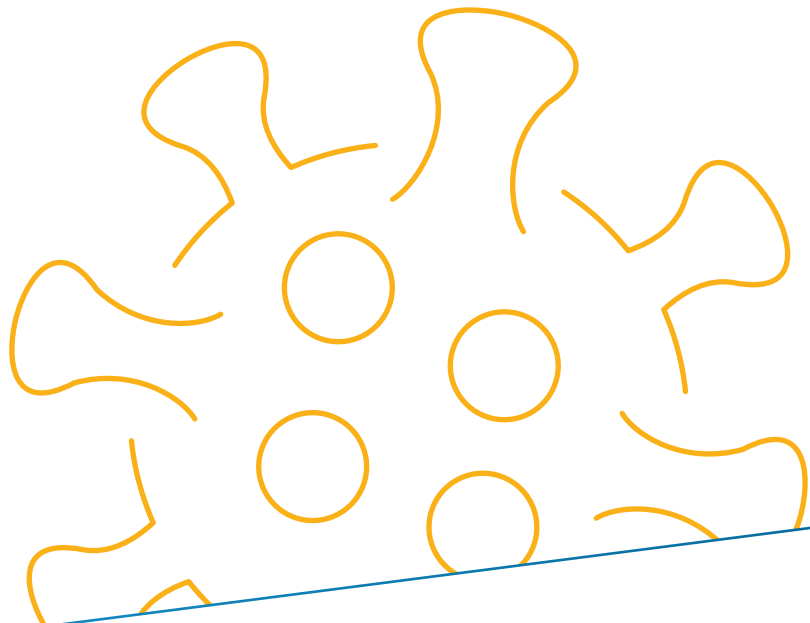
De Commissie heeft dit instrument in eerste instantie voorgesteld, vervolgens hebben de ministers van Financiën hun goedkeuring hieraan verleend en het onderdeel gemaakt van het overeengekomen steunpakket. Dit instrument is bedoeld voor het ondersteunen van staten die hun overheidsuitgaven fors hebben zien stijgen door de invoering van regelingen op het gebied van werktijdverkortingen en tijdelijke werkloosheid.

In het fonds is maximaal 100 miljard euro beschikbaar. Wanneer een land hier aanspraak op wil maken, dient het een verzoek in bij de Europese Commissie die vervolgens een voorstel maakt dat ter goedkeuring naar de Raad wordt gestuurd. Vervolgens krijgt de lidstaat de steun in de vorm van een lening.

De 100 miljard euro is afkomstig van leningen die aangegaan worden door de Europese Commissie. Voor deze leningen staan de lidstaten garant. De garantstellingen worden op vrijwillige basis aan de Unie toegezegd. Alle lidstaten kunnen aanspraak maken op dit fonds.

Betekenis voor Nederland

Nederland heeft zelf ook een dergelijke (nationale) regeling opengesteld. Nederland zou ook aanspraak kunnen maken op de regeling wanneer het een liquiditeitstekort heeft. De verwachting is dat dit niet snel zal gebeuren, omdat Nederland goedkoop geld kan lenen op de kapitaalmarkt.

Aanvullende maatregelen Europese Investeringsbank (EIB)

In deze blog > zijn al een paar maatregelen genoemd die de EIB heeft genomen voor de aanpak van de coronacrisis. Daar komen nu aanvullende maatregelen bij. Dit is mogelijk door de oprichting van een garantiefonds van 25 miljard euro. De garanties worden afgegeven door de verschillende lidstaten.

Dit garantiefonds neemt een aantal garantstellingen uit het huidige portfolio van de EIB over, dit zorgt voor meer ruimte en nieuwe mogelijkheden. Volgens berekeningen van het EIB komt ongeveer 200 miljard euro extra beschikbaar. Dit extra geld ondersteunt een aantal operaties, zoals:

- Garantie-instrument voor commerciële banken en nationale stimuleringsbanken
- Garanties aan nationale garantieregelingen
- Tegengaranties voor nationale stimuleringsbanken
- Steun aan mkb en middelgrote bedrijven gefinancierd door durfkapitaalfondsen
- De aankoop van asset-backed securities van banken, zodat die meer nieuwe leningen kunnen verlenen aan het mkb
- Venture debt aan hoge-groeibedrijven, inclusief bedrijven actief in de farmaceutische sector

De extra financiële middelen komen vrij bij de commerciële banken en nationale stimuleringsbanken. Deze middelen worden beschikbaar gesteld via National Contact Points.

Doordat de EIB Uniebreed opereert en het garantiefonds is opgericht door meerdere lidstaten, worden de risico's ook gedeeld door de verschillende lidstaten. Door deze gedeelde risico's en het delen van de toplevel credit ratings van banken, zijn de door de EIB uitgevoerde operaties goedkoper dan gelijkwaardige nationale regelingen.

Betekenis voor Nederland

Deze verwachte 200 miljard euro is geen extra financiering, maar de verwachting is dat deze hoeveelheid beschikbaar komt doordat nationale banken meer ruimte hebben om geld uit te lenen. De financiering is niet direct toegankelijk voor individuele organisaties. Hij is beschikbaar bij nationale banken. Deze financiering is in principe ook beschikbaar voor Nederland, maar de verwachting is dat meer financiering terecht zal komen bij regio's en sectoren die het hardst getroffen worden.

Ondersteuning voor de medische sector

Naast hulp bij het opvangen van de economische gevolgen, worden vanuit de EC ook verschillende instrumenten opgezet ter ondersteuning van de medische sector.

Financiering wordt vooral gezocht binnen de bestedingsruimte van het huidige Meerjarig Financieel Kader (MFK). Hiervoor is ruimte gevonden via het flexibiliteitsinstrument, de marge voor onvoorziene uitgaven en de overkoepelende marge voor vastleggingskredieten. Dit komt neer op ongeveer 3 miljard euro.

Om de middelen daadwerkelijk beschikbaar te krijgen, moet eerst een wijzigingsvoorstel over het MFK worden aangenomen. In het huidige MFK is de overkoepelende marge voor vastleggingskredieten namelijk bedoeld voor groei en werkgelegenheid voor jongeren en voor maatregelen op het gebied van migratie en veiligheid. Deze beperking moet geschrapt worden, zodat het geld ook voor de gevolgen van de coronacrisis kan worden ingezet.

Deze vrijgekomen financiering wordt ingezet via de volgende instrumenten:

RescEU

Door de EC wordt 300 miljoen euro beschikbaar gesteld voor RescEU. Dit instrument is onderdeel van het EU-mechanisme voor civiele bescherming. RescEU wordt ingezet bij rampen en voorziet in een calamiteitenreserve. RescEU kan onder andere medische apparatuur en laboratoriumbenodigdheden aanschaffen en die leveren aan lidstaten die onvoldoende nationale capaciteit hebben. Landen moeten hiervoor een verzoek indienen.

Emergency Support Instrument

Door de EC wordt 2,7 miljard euro beschikbaar gesteld voor het Emergency Support Instrument. Dit instrument is in 2016 ingesteld en heeft als doel om te worden geactiveerd wanneer er een crisis plaatsvindt die humanitaire hulp vereist. In dit specifieke geval gaat het om een gezondheids crisis en wordt het instrument ingezet voor onder andere grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van gezondheidszorg, de centrale inkoop van medische benodigdheden en andere gezondheidszorg-gerelateerde maatregelen. Dit instrument is primair bedoeld voor het ondersteunen van al bestaande instrumenten. Het werkt onder andere met lidstaten samen om in kaart te brengen waar de extra steun nodig is.

**Betekenis
voor
Nederland**

RescEU en Emergency Support Instrument (ESI) staan onder directe EU-uitvoering en -coördinatie. Vooral ESI ondersteunt bestaande instrumenten waar dat nodig is. Het is niet bekend of hier instrumenten bij worden ondersteund die betrekking hebben op Nederland. Deze maatregelen zijn niet direct toegankelijk voor individuele organisaties of projecten.

Uitstel calls

Erasmus+

Naast het al in deze blog > vermelde uitstel van deadlines, zijn ook andere calls vallende onder het Erasmus+ programma uitgesteld. Een overzicht hiervan is hier te vinden:

[Bezoek webpagina >](#)

HORIZON2020

Onder de volgende link is een actueel overzicht van de uitgestelde calls en onderzoekprojecten op het gebied van corona die financiering ontvangen uit HORIZON2020 te vinden:

[Bezoek webpagina >](#)

Overig

Het LIFE-programma houdt bij het stellen van deadlines voor het indienen van voorstellen rekening met de problemen rond de coronacrisis. Daarom wordt er extra tijd gegeven. Dit is dus geen tussentijds uitstel.

Een overzicht van verschillende uitgestelde deadlines van calls is hier te vinden:

[Bezoek webpagina >](#)

Gevolgen voor EFRO

Uit overleg tussen de verschillende managementautoriteiten van operationele programma's in Nederland is naar voren gekomen dat de normale gang van zaken wordt voortgezet.

Er is genoeg capaciteit aanwezig om de werkzaamheden op de gebruikelijke wijze voort te zetten. Dit gaat onder andere over de voortgangsrapportages en eindrapportages die op de normale wijze behandeld worden en de betalingen die worden doorgezet.

Rekening houden met vertraging

Wel is het mogelijk om een onderbouwd verzoek in te dienen tot looptijdverlenging van enkele maanden, wanneer door de coronacrisis vertraging wordt opgelopen bij projecten. Ook zal actief en alert omgegaan worden met verzoeken ten aanzien van rapportagetermijnen. Hierbij wordt rekening gehouden met mogelijke projectvertraging, maar ook zal het mogelijk zijn versneld te rapporteren zodat eerder overgegaan kan worden tot de uitbetaling ter ondersteuning van de liquiditeit.

Verwachtingen toekomst

Een van de hete hangijzers tijdens de onderhandelingen tussen de ministers van Financiën van de Eurogroep waren de zogenaamde Eurobonds. Dit zijn EU-brede leningen, waardoor alle eurolanden tegen hetzelfde tarief kunnen lenen en risico's gedeeld worden. Deze Eurobonds zijn voorlopig van tafel.

Wel zijn een aantal maatregelen genomen die inhouden dat financiële risico's worden gedeeld. Vooral het nieuwe SURE-solidariteitsinstrument houdt in dat landen gezamenlijk garant staan voor leningen. Het is interessant om in de gaten te houden of dit een voorbode voor de toekomst is. Zeker omdat Commissievoorzitter Von der Leyen heeft aangegeven dat dit dan wel een tijdelijk instrument is, maar dat dat niet betekent dat er geen soortgelijk permanent instrument komt.

Just Transition Fund

Hiernaast is het interessant wat er gaat gebeuren met het Just Transition Fund. Er gaan stemmen op om middelen die gereserveerd zijn voor dit fonds in te zetten om de economische klappen van de coronacrisis op te vangen. Als er nieuwe ontwikkelingen zijn, dan houden we u op de hoogte.

ERAC helpt u graag verder

Robert Smeets

robertsmeets@erac.nl

Vond u deze whitepaper interessant? Wilt u meer weten over de steunmaatregelen vanuit de Europese Unie? Onze ERAC-adviseurs staan voor u klaar.

Bij ERAC vinden we het belangrijk om juist in deze tijd het verschil te maken. Zo werken we proactief mee aan het Coronavirus Response Investment Initiative, begeleiden we met een zeer korte doorlooptijd en tegen een vriendelijke prijs de financieringsaanvraag van een luchtreinigingssysteem dat COVID-19 uit de lucht kan halen en zetten we ook het regionale draaiboek in.